

GARDNER WILLIAMS, *Humanistic Ethics*, Philosophical Library, New York.

WILLIAMS is professor in die wysbegeerte aan die universiteit van Toledo. In sy boek *Humanistic Ethics* sit hy sy etiese teorie uiteen en noem dit „the theory of *hedonic individual relativism* (bls. V en 45). Die hele inhoud van die boek kan uiteengesit word deur hierdie vier woorde te verklaar nl. „humanistic”, „hedonic”. „individual” en „relativism.”

(a) „*Humanistic*”. Die goeie word bepaal deur die natuur van dié iemand vir wie iets goed is en word uit daardie natuur afgelei. „What

is best for a canary bird is determined by the nature of the canary bird and what is best for a man is determined by the nature of man" (bls. 14, 39 en 54). Omdat die goeie uit die menslike natuur spruit én die menslike natuur moet bevredig, daarom is sy etiek humanisties. Alles bly binne die kring van immanente menslikheid. God, in die christelike sin, is 'n fiksie. Die essensie van ware godsdiens „is an active devotion to the ideal of man's highest good" (bls. 12 en 18). Dit is 'n grondfout om te meen „that human nature is essentially depraved, due to original sin, and consequently that man is utterly incapable of finding salvation (or self-respect or happiness) by natural means" (bls. 8).

(b) „*Hedonic*". Maar as die menslike natuur die norm van die hoogste goed is, wat is die wesenlike van die menslike natuur en wat is bygevolg die hoogste goed en die hoogste plig? WILLIAMS antwoord: „The essential spiritual nature of man is *desire*" (bls. 54). Die goeie is die bevrediging van hierdie „*desire*". „The good is the satisfactory" (bls. 22). Die hoogste *waarde*, the „primary value is the feeling of satisfaction". Die hoogste goed is „that which is most satisfactory to him in the long run" (bls. 14). Plig, duty „is to attain as nearly as possible his highest good, which is what is most deeply satisfactory to him in the long run" (bls. 29). Hierdie „in the long run" is baie belangrik aangesien iets (bv. geld te steel) miskien nou goed mag lyk, maar tog nie „satisfactory in the long run" is nie, omdat ons dan in die tronk kom. Daarom betaal eerlike arbeid, en is dit goed omdat dit op die ou end tog die meeste bevrediging (*hedone*) skenk.

(c) „*Individualistic*." Uit bostaande is dit duidelik dat „all intrinsic good must be individual" (bls. 26) aangesien elke persoon self moet uitmaak wat „satisfactory in the long run" is en aangesien die ervaring nou eenmaal leer dat wat vir my goed is nie noodwendig goed vir jou is nie. Daar is weliswaar 'n sosiale binding en plig, maar „social value is always secondary value" (bls. 37). Die sosiale binding bestaan daarin dat „should he omit to give what society demands of him, he will be made to suffer" (bls. 33), en dan is dit nie goed nie, omdat dit nie „satisfactory in the long run" is nie. Maar hierdie diens aan die gemeenskap is altyd van 'n „secondary value" omdat dit per slot van sake tog maar rus op die „primary value" nl. „satisfaction in the long run". „All duty to others (bv. diens van ouers aan kerk, kinders ens.) is ultimately analyzable to a duty to maximize individual satisfaction" (bls. 36). As hierdie diens aan die maatskappy nie „satisfactory in the long run" vir ons sou wees nie, sou ons dit mos nooit gedoen het nie. Alle diens draai per slot van rekening tog maar om die individu se bevrediging.

(d) „*Relativism*". Maar indien „all intrinsic good" „individual" is, dan is dit duidelik dat die goeie ook wissel van persoon tot persoon m.a.w. relatief is. Die „individualistic theory implies that there is a

plurality of ultimate moral standards" (bls. 31) en „there is no standard by which either of these duties may be proclaimed absolutely right" (bls. 32). Dit is natuurlik ook logies af te lei uit die stelreel: „Rather the principle is that there is nothing either good or bad but feeling makes it so" (bls. 28), aangesien die „feeling" wat die hoogste goed bepaal, van mens tot mens verskil. Die enigste reël is dat 'n mens moet uitpluis of iets in jou huidige maatskappy en omstandighede wel „in the long run" die meeste genot gaan verskaf.

(e) *Metode*. Ook WILLIAMS se metode bly binne die grense van die immanente. Die waarheid kan alleen tot stand kom „from experience interpreted by reason" (bls. 6). Onder redelikheid verstaan hy „to employ strict definitions and develop their implications rationally" (bls. 19), terwyl die ervaring nie alleen die feitebron is nie, maar „all definitions and all implications must be tested empirically" (bls. 21).

(f) *Uitwerking*. Van hieruit werk die skrywer met merkwaardige skerpsinnigheid en gedagtekonsekwensie 'n volledige etiek uit.

(g) *Beoordeling*. Ons het hier 'n variasie op die oeroue tema van die Stoa: „kata physin dsen". Maar in teenstelling met die Stoa is hierdie „physis" volkome gesekulariseer en geïndividualiseer, terwyl die grondbepaling daarvan weer die griekse motief van die „hedone" is. Ek dink dat ons hier netso goed as by Sartre 'n konsekwente ateïsme het, en in dié sin is die boek van WILLIAMS dan ook verbasend interessant aangesien dit aan ons in die eerste plek wys in hoeverre die Westerse wêreld al gesekulariseer is en in die tweede plek hoedat die skrywer, nieteenstaande sy konsekwente ateïsme hom tog nooit van die Christendom kan losmaak nie.

B. J. ENGELBRECHT.